

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

<https://doi.org/10.21492/inuhfd.1610457>

Çocukluğumun Geçtiği Yer

Ben İhsan Erdoğan. İçel'in (Mersin) Erdemli ilçesinin Aslanlı köyünde doğdum. İçel dedim, çünkü Türk Tarihi açısından önemli bir anlam taşıyan İçel adı aynı zamanda bir bölgenin adı ve Mersin bu bölgede bir kent merkezinin adı. Hayatımda vatanım olarak bildiğim yer Köyüm Aslanlı, çünkü çocukluğum orada geçti. Bir insanın vatanı çocukluğunun geçtiği yerdir derler. Köyüm rüyalarım girer, üzerinde uçtuğum, bir sinema filminin uzaktan yavaşça yaklaşan görüntüsünü seyrederek gibi rüyalarım. Son zamanlarda sosyal hayatımıza giren bir özel gün kutlaması, doğum günü kutlaması, genç nesil için ne kadar önemli. Benim hiç

doğum günüm kutlanmadı, çünkü doğum günüm belli değil. Nüfus kaydımda 1 Nisan 1954 yazıyor. Benim araştırmalarıma göre bunun 1952 olma ihtimali çok yüksek. Çünkü eski zamanlarda bizzat kendi ailemden, akrabalarımından yaşitlerimle ilgili soruşturduğumda, 1952'ye sabitleniyor. Rahmetli anam da 1 Mart Salı günü doğdun demişti. 1952 yılının 1 Mart'ın Salı gününe denk gelmediğini araştırmadım, kayıtlı olmayan bilgi de bu.

Köyümüzün arazisi tarım için elverişsiz; buğday tarımına dayalı, ticaretle hiç ilgisi olmayan, yıllık ekmeğe bağlı beslenmeyi ve geçimi sağlayacak bir üretim. Bir yıllık tüketimi karşılayacak buğday üretimi En fazla üretim de zaten bir yıllık tüketimi karşılayacak üretim. Ayrıca küçükbaş hayvancılık da geçim için gerekliydi. Bir de adeta hüdainabit cinsinden meyve ağaçları vardı. Mesela hala damağımda tadı olan nar, incir ağaçları, üzüm asması vardı. Sonradan adının keçiboynuzu olduğunu öğrendiğim harnup, ağacı yağ ihtiyacını karşılayabilecek üç beş zeytin ağaçları vardı. Ancak tüm bu ağaçlar bahçe düzeninde olmayan daha çok ekin için kullanılan tarlaların kenarlarında yetişen ağaçlardı. Bu gün anlayamayacağımız, eski hukukta varmış, bir ağaç mülkiyeti anlayışı vardı. Mesela bizim arazimizde amcamın mülkiyetinde olan incir ağacı, onun arazisinde de bizim nar vardı. Hep "vardı" diyerek geçmiş zaman kipini kullanıyorum, çünkü artık bu günlerde ne köyüm var, ne ağaçlar, var olan tükenen gri hatıralar... Modern sosyal düzen binlerce yıl tekrarlanan sefalet hayatımı sona erdirdi, yerine her yıl değişen sefil bir hayat getirdi.

Köyümüzün kuruluşuyla ilgili olarak duyduklarımın yaptığım tahminlere göre atalarım muhtemelen ki 1600 lü yıllarda Karaman bölgesinden, bir kısmı Alanya bölgesinden gelip yerleşmişler. Daha ötesini bilmiyoruz, kaydı kuydu da yok. Çevreye baktığımızda, ilk çağlardan kalan, yerleşim yeri olduğuna dair kalıntılar var. Bunlardan birini ben kendim yeğenim vasıtasıyla tespit ettim. MÖ 6000 yıllarına tahmin edilen mağara resimlerine rastladım. Bu bahsettiğim yeri de Kültür Bakanlığına bildirerek 1. Derece sit alanı olarak tesciline vesile oldum. Tescil oldu da ne oldu, sadece Resmi Gazete'de ilan edildi, varlığı artık hazine arayıcılarının insafına kaldı. Eski kalıntılar vardı. Eski ama ne kadar eski, hakkında hiçbir bilgi olmayacak kadar eski, etrafta hayat diye adlandırılan üzeri çalılarla kaplanmış kısmen orman olmuş, ören yerleri, sadece blok taşlardan oluşan kapıların kaldığı, prizmatik kapaklı olan yine sin olarak adlanan kayalara oyulmuş mezar kalıntıları, yaşayanların su ihtiyacını karşılayan sarnıçlar ve yorumlanmamış kalıntılardan ibaret yok olan bir medeniyet... Öyle ki üzerinde yaşayan bu günün insanların ulaşamadığı bir medeniyet yakın zamana kadar yağmur suyu biriktirerek kullandığımız sarnıçları iyi ki yapmışlar.

İlkokul ve Lise Yıllarım

İlkokulu beş sınıfın aynı anda bir derslikte öğretim gördüğü bir öğretmeni olan bir köy okulunda okudum. Okulumuz 1962 yılında okullar açıldıktan sonra Kasım ayı ortalarında açıldı. Bizler erkek öğrenciler olarak ilkokul bulunan civar köylerde okurken okul açıldı. Okul binası köylünün vakit namazları için kullanmadığı, aralıklı olsa da cemaat oluşursa cuma namazlarını kılındığı, muntazaman da bayram namazlarının kılındığı, 1944 yılında kiremit çatılı olarak yapılan cami binası okul olarak kullanıldı. Camide okulun açılması tartışmalı başladı. Özellikle kızlarını okula göndermek istemeyen köylülerimden bazıları çekimser, bazıları da sert muhalefet ederken ferasetli bir ilköğretim müfettişinin ikna edici çabaları sonucu Camide okul açıldı. En kalabalık sınıf 20 kişiyle birinci sınıftı. Çünkü ilkokul çağına gelmiş fakat henüz okula başlayamamış erkek çocuklar ile ilkokul çağına çoktan gelmiş kız çocuklarının kaydı ile sınıf mevcudu diğer sınıflara göre çok idi. Diğer dört sınıfta hiç kız öğrenci yoktu. Okul aynı zamanda cami olarak da

kullanıldı, Cuma günleri ve bayram günleri köylü namazını da kılmaktaydı. Cuma günü sıralar mihrabın önünden biraz kaydırılır resimlerin üzeri de örtülerle kapatılarak öğle aralığında namaz kılınırdı.

Okulun açılmasında şunları da anlatmak istiyorum. Öğrencilerin oturacağı sıra yok, öğretmenin oturacağı masa sandalye yok, karatahta yok. Bütün bunlar yaklaşık bir ay içinde caminin – okulun bahçesinde hemen bir tezgah kurularak yine köyümüzden marangozluk işinden anlayan alet, edevat ve hüner sahibi rahmetli İbrahim usta tarafında köylülerin temin ettiği kırık dökük tahtalarla yapıldı. Öğretmen birinci sınıf sıralarının önünde ders anlatır, ödev verir sonra ikinci sınıfların önüne geçer dersini anlatır, sonra üç, sonra dört, beş bu böyle gün içinde tekrarlanırdı. Karatahtanın nasıl yapıldığını da anlatayım. Tahta biçimlendikten sonra baca kurumu ve yumurta akının karışımı ile tahta boyanarak karatahta oluşturuldu. Bütün bunları da öğretmen yaptı.

Caminin okul haline gelmesinde küçüçük ellerimizle çelimsiz vücut yapılarımızla biz de çalıştık, kazma kürek salladık. Hatta bahçenin etrafını çit ile çevirdik. Bu çit işi yapılırken arkadaşımız Mehmet Erdem bir çınar dalını kesip getirmiş ve çit direği olarak dikmişti. O çınar çit direği köklendi şimdi hala kocaman bir çınar ağacı olarak gölgesinde oturacak insanları bekliyor, şimdilik dalına konan kuşlarla yetiniyor.

Okulun ilk kurucu öğretmeni benim de üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmenim Şahin TOPALOĞLU, bu yazının yayımlandığı dergiyi çıkaran Malatya İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin kurulu bulunduğu, Malatya vilayetinin Yeşilyurt kazasından idi. Beşinci sınıfı ise Eskişehir Çifteler'den Ziyaeddin ŞEKER öğretmenim okuttu; 1965 yılında mezun oldum.

Ortaokulu Erdemli Ortaokulunda okudum. Erdemli'de lise yoktu. O zaman Mersin'de bir lise, ticaret lisesi ve parasız yatılı İlköğretmen Okulu vardı. Benim öğrenime devam edebilmemin tek imkânı parasız yatılı okula kaydolmamla mümkündü. Ortaokul son sınıfta parasız yatılı okul sınavlarına girmiştim. Bunlardan ilk olarak SSYB.'na bağlı Ankara'da Yenişehir Sağlık Koleji sınavını kazandım. Bu okul dört yıllık bir meslek lisesi idi, adı da kolej olmakla birlikte bildiğiniz kolejlerden değildi. Ancak diğer liselere göre yabancı dil dersi biraz fazla idi ve yabancı dil bilgisi olarak ortalamanın üzerinde idi. Okulda üç bölüm vardı, ben Çevre Sağlığı bölümüne kaydolmuşum. Bu bölüm mezunları il sağlık müdürlüklerinde Çevre Sağlığı Teknisyeni olarak görev yapıyordu.

Ankara'ya 1968 yılının Ağustos ayında ilk defa geldim. Gün olarak tam hatırlayamıyorum ama Ulus'ta, gazetelerin ikinci baskısı satılıyordu; üçüncü dünya savaşı çıktı, Sovyet tankları Prag'da diye gazete satan çocuklar bağıyordu. Ankara'ya ikinci gelişim Eylül ayı ortaları idi, Yenişehir Sağlık Koleji sınavını kazanan Mersin'den üç kişi olarak okula kaydımızı yaptırarak. Dört yıl Ankara'da yatılı okulda okudum, bunun son bir yılında bölümümüz ayrılarak Keçiören Çevre Sağlığı Koleji adıyla açılan okulda okudum ve 1972 yılının Temmuz ayında mezun oldum. Mezuniyet sonrası daha Ankara'dan ayrılmadan mecburi hizmet ataması için çekilen kura sonucu tayinim Diyarbakır'a çıktı. Diyarbakır'da göreve başlamadan, Diyarbakır'da çalışmayı çok isteyen bir arkadaşım ile becayış yaptırarak, 5 Eylül 1972 de Ankara'da SSYB. ye bağlı Hıfzıssıhha Okulunda Çevre Sağlığı Teknisyeni olarak Devlet memurluğu görevine başladım.

Hukuk Fakültesine Giriş

Benim üniversiteye girdiğim yıllarda merkezi olarak bir sınav yapılıyordu. Sınav soruları fen, sosyal ve yabancı dil alanlarındandı. Üniversitelere meslek lisesi mezunları giremiyor, bunun için lise bitirme fark dersleri sınavlarına girip başarılı olarak lise mezunu olması gerekiyordu. Ben çalışmaya başladıktan hemen sonra hem lise bitirme fark dersleri için hem de üniversite giriş sınavı için çalışmaya başladım. Fark derslerine Gülveren Lisesinde girdim. Üniversite giriş sınavına ilk girişimde kendimce başarılı bir sınav olmuştu. Sınavdan çıktıktan sonra gazeteler manşetten bir skandal haberi veriyordu. Sınav soruları çalınmıştı ve sınavlar iptal edildi, bir ay sonra yeniden sınav yapıldı, bu sebepten o yıl iki defa sınava girmiş oldum.

Fakülteler ön kayıt ile öğrenci alırlardı. Belirli puan aralıklarına sahip öğrencileri ön kayıt yaptırmaya davet ederler, ardından bunları kesin kayıt için ilan çıkarırlardı. Eğer kontenjan dolmaz ise puanları düşürerek yeniden ön kayıt ve kesin kayıt için ilan çıkarırlardı. Ön kayıt ve kesin kayıt ilanları her gece saat 23.00 haberlerinden sonra Ankara radyosundan duyurulurdu. Benim aldığım puanlar toplam puanla sosyal puanla ve yabancı dil puanıyla öğrenci alan bütün fakültelere kayıt için yeterliydi. Hemen Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne ön kayıt yaptırarak. Fakat bütün sevinçli sonuçlara rağmen bir musibet de peşimi bırakmıyordu. Lise fark dersleri için girdiğim altı dersin beşinden başarılı, birinden, en çok sevdiğim, zevkle çalıştığım felsefe dersinden bütünlemeye kalmıştım. Buna rağmen kendimi başarısız görmüyor nasıl olsa bütünlemede geçme umudum vardı. Başarılı bir bütünleme sınavı vermeme rağmen yine aynı sonuç... Bütün enerjimle mezuniyet için tek ders sınavına girdim, yine üç puan. Bu dersin sınavına hazırlanırken, o sıralar çalıştığım kurum da sosyal hizmet uzmanı Ünal Ergin ağabeyden destek gördüm, birlikte çalıştık. Tek ders sınav sonuçları da belli olduktan sonra Ünal ağabey "bu işte bir terslik var, dava açalım" dedi. Birlikte tanıdığı bir stajyer avukata gittik, o bana bir dilekçe yazıverdi. Tarifi üzere koşa koşa Danıştay'a gittim. Danıştay kısa sürede yürütmeyi durdurma kararı verdi. Kararı aldım sırayla Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Gülveren Lisesi Müdürlüğüne götürdüm. Hemen ardından Hukuk Fakültesi'ne gittim: "kayıt yapamayız, mezuniyet belgesi lazım, kısa sürede iptal kararı ile mezuniyet belgesi getirirsen belki" dedi. Çok geçmeden iptal kararı verildi, tekrara aynı yollardan geçerek lise müdürüne koştum: Müdür, mezuniyet belgesi veremem, 90 gün bekleme hakkım var dedi. Ben de, "siz 90 gün beklerseniz ben bu yıl fakülteye kaydolmam, gelecek yıl ne olur bilemem, kaybım çok büyük olur, siz ne kazanırsınız" dedim.

Müdür beni odasından “çık dışarıda bekle” diyerek kovdu, yarım saat sonra mezuniyet belgesini sekreteri aracılığıyla verdi. Böylece Hukuk Fakültesine 1973 yılını son haftasında kaydoldum.

Neden Hukuk Fakültesi

Neden hukuk fakültesini tercih ettim, tercihimin birinci nedeni fakirliğimdi. Çalışarak gelir sahibi olmam gerekiyordu, üstelik parasız yatılı okuduğum için Devlete beş yıl mecburi hizmet borcum vardı. Hukuk fakültesinde derslere devam mecburiyeti olmadığı için tercih ettim. Aileme yardım etmeliydim, kardeşimi okutmak üzere yanıma aldım. Bu faslı anlatmam çok uzun sürer. Üstelik fakülte üçüncü sınıfta iken hayatımın en doğru, en güzel kararım ile evlendim. Omuzlarımda bir sorumluluk daha, ama hayatım düzene girdi. Hayallerim daha renkli olmaya başladı, çocuklarım olacaktı, fakülteyi bitirip hakim olacaktım...

Fakülte Anılarım

Hukuk Fakültesi hocaları Ağrı Dağı gibiydi, dert anlatmak soru sormak, kapısının önünden geçmek ne mümkündü. Hocalarla en iyi iletişim kitaplarını okumaktı. Şimdi Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesinde birlikte çalıştığımız Prof. Dr. Fikret Eren miras hukuku dersinde hocam oldu, ben Fikret Eren hocamı, miras hukuku dersinden önce Kurt Karaca kimliği ile tanımıştım. Medeni Hukuk – Aile Hukuk dersinde rahmetli Prof. Dr. Turgut Akıntürk olmuştu. Ondan “Yüce Yargıtayımız” sözünü işittiğimde, içim içime sığmıyor bir başka türlü heyecanlanıyordum. Anayasa hukuku dersine Prof. Dr. Bülent Nuri Esen, hukuk tarihi ve siyasi tarih derslerine Prof. Dr. Coşkun Uçok, eşya hukuku dersine Prof. Dr. Kemal Tahir Gürsoy ve Prof. Dr. Erol Cansel, devletler umumi hukuku dersine Prof. Dr. Ömer İlhan Akipek, idare hukuku ve idari yargı hukuku dersine Doç. Dr. Mukbil Özyörük, benim idare hukuku hocam. Genel kamu hukuku dersine Prof. Dr. Münci Kapani, devletler özel hukuku dersine Prof. Dr. Erdoğan Göger, ceza hukuku hocamız Doç. Dr. Eralp Özgen ve Doç. Dr. Nevzat Toroslu, medeni usul ile İcra İflas hukuku derslerine Prof. Dr. Baki Kuru, ticaret hukuku kıymetli evrak hukuku deniz ticaret hukuku, sigorta hukuku derslerine Prof. Dr. Yaşar Karayalçın, Prof. Dr. Ali Bozer, Doç. Dr. Fırat Öztan girmişlerdi. O zaman medeni hukuk asistanları olan sonradan dostluklarını kazandığım şimdi birlikte çalıştığımız Prof. Dr. Mehmet Ünal ve rahmetli Prof. Dr. Fahrettin Aral ile de sonraları unutulmaz hatıralarım olmuştu.

Öğrenciliğimin ilk yılı 1973-1974 yılı sakın geçti, ama 1974-1975 yılı bütünüyle boykot ile geçti, Nisan ayının sonları idi bütün dersler için sınavda sorumluluk kapsamı kitaplar sayfa numaraları ile birlikte camlarda ilan edildi. Ben zaten ders kitaplarını satır satır dipnotlarına kadar okumaktaydım. Allahtan boykotçular sınavlara girmemizi engellemediler. Sonraki yıllar da benim uzak durduğum boykot, kavg, dövüş, hay huy ile geçti.

Fakülteden 1978 yılında beşinci sene tek ders tekrarı ile Haziran ayında mezun oldum. Geçici Mezuniyet belgemi almak için fakülte öğrenci işlerine gittiğimde hazırlanan belgeyi veren memur bana “geçmiş olsun” dedi, ben bu dileği, “sağ salim kurtuldun, mezun oldun” anlamında anlamıştım. Anlayın o zaman yaşanan can korkusunu. Dehşetli günler ortamında sevinç böyle bir şeydi.

Asistanlığa Geçiş ve Asistanlık Yıllarımın Başı

Benim hukuk mesleğiyle ilgili olarak tek umudum hâkimlik o sıralar. Hâkimlik çok değerli bir meslek. Hep öğrencilerime de tavsiye ediyorum. Umudum ve arzum hâkim olmaktı. Fakat malum, liseyi 4 senede bitirdik arkasından 1 sene fark dersleri, fakülteyi de 1 dönem uzattım. Hayat gecikmeli geliyor. Mezun olur olmaz da şöyle bir arzum var. Hemen avukatlık stajına başlayayım. Hâkimlik sınavını nasıl olsa kazanırım. O kadar da rahatım. Yazılı sözlü şeklindeydi sınav. Amacım avukatlık yapmak değil, zaten şartlar kaldırmaz. Avukatlık stajının adliye kısmı, hâkimlik stajına sayılıyordu o zaman. Bu hayal ile hevesleniyorum, fakat öbür taraftan çalışıyorum, işi bırakma imkânım yok, geçim yükü çok ağır. Sadece öğretmenler o yıllarda çalışırken avukatlık stajı yapabiliyordu. Ben de bir arayış içerisine girdim. Bir okula öğretmen olarak atanayım diye düşündüm. Sağlık Bakanlığına bağlı okullar vardı, ben de sağlık teşkilatında çalıştığım için biliyorum. Bir tanıdığım var idi, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisinde asistandı o sıralar, çevresi de çok geniş idi. Sonra kendileri Türkiye’de çok değerli bir siyaset adamı oldular. Ona uğradım durumu anlattım, bana yardımcı olabilir misin diye. Bana asistanlığı düşünmez misin dedi. Ben de bilmiş bilmiş asistanları hocalar alıyor, ben kimseyi tanımam bilmem dedim. Yabancı bilgi seviyemi sordu. İngilizce biliyorum, sözlük yardımıyla okuyabilecek kadar dedim. İlk memurluğa başladığım sene İngiliz Kültür Merkezinde akşamları İngilizce kurslarına devam etmiştim. Sınava girsene nasıl olur dedi, nasıl olsa kazandırmazlar dedim, ne kaybedersin dedi, hiçbir şey dedim. Okulda sınav açıldı, müracaat et istersen dedi. Müracaatımı yaptım. Orada da şansım yaver gitti. Sınav için 6 kişi müracaat etmişti. Daha sınav başlar başlamaz 5 aday yazılı yabancı dil sınavını terk etti. İngilizce yazılmış bir kitaptan bir fotokopi sayfası vermişlerdi, Türkçeye çevrilmesi isteniyordu. Ben sonuna kadar azmettim, uğraştım; yeterli buldular. Sonra yazılı bilim sınavına çağırdılar. Ona da girdim, o sınavda da başarılı bulundum, mülakata çağırdılar. Sınav Jürisi Prof. Dr. Naci Kınacı oğlu, Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu, Prof. Dr. Turgut Önen den oluşmuştu. Şimdi hepsi hatıralarda yaşıyor, Allah rahmet eylesin. Turgut Hoca neden bu mesleği tercih ediyorsun dedi. Ben ortaokuldan sonra yatılı ilk öğretmen okulunda okuyarak öğretmen olmak istediğimi, ama kader ki o yıl sınav sonuçları elektronik beyin arızası sebebiyle çok geç belli olduğunu bu sebeple arzum olan öğretmen olmanın da gerçekleşmediğini anlattım. Akademisyenlik de özünde öğretmenliği barındırır, oradan hareketle bu mesleği arzu ederim dedim. Sonuçta beni hocalarım asistanlığa kabul ettiler. Ben de çalıştığım kurumdan istifa ederek akademisyenliğe ilk adımları atmış oldum. Şöyle bir durum oldu orada, fedakârlığım oldu, memurken aldığım maaştan yarı yarıya daha az bir maaşla asistanlığa başladım.

Akademi Hayatıma Bir Bakış

Asistanlığa başlamakla birlikte ilk aldığım görev sınav gözcülüğü idi. Bu arada doktora öğrenciliğim de başladı. O zaman yüksek lisans - doktora ayrımı yoktu. Sadece Ege Üniversitesi ve AÜHF’de bir Master programı var ama bugünkü gibi değildi. İktisadi Ticari İlimler Akademisi, Yönetim Bilimleri Fakültesi Hukuk Bilimleri Alanında doktora programına kaydoldum. Doktora programında hocalarımız konu verirdi, bunlarla ilgili olarak seminer çalışmaları yapardık. Bu seminer çalışmaları çok değerliydi, o zaman yaptığım seminer çalışmalarımı sonra yayın haline dönüştürdüm. Şu anda da zaman zaman rastlıyorum, o dönem yayınlanan çalışmalarımı ilgileniyorlar, okuyorlar.

2547 sayılı Kanun çıkmış, ardından 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile üniversiteler yeniden kurulmuş, üniversite adını taşımayan akademiler yeni kurulan üniversitelerde fakültelelere dönüştürülmüş, lisansüstü eğitim yapılmak üzere Enstitüler kurulmuştu. Aynı kanun hükmünde kararname ile asistanlık unvanı araştırma görevliliğine dönüştürülmüş ve öğretim üyeliği yeniden Yardımcı Doçentlik, Doçentlik ve Profesörlük olarak yeniden düzenlenmişti. Benim görev yaptığım Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi de yeni kurulan Gazi Üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’ne dönüştürülmüş idi. Fakültenin bölümleri de A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesine göre oluşturulmuş, orada olamayan bazı bölümler de eklenmişti. Akademide başlayan doktora çalışmaları da G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsüne devredildi. G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden 2547 hükümleri çerçevesinde yeterlilik sınavına girip ardından doktora tezi hazırladım. 1 Temmuz 1985’te savunmamı yaparak doktor unvanını aldım. Doktora tezimde incelediğim ardiye sözleşmesi ve umumi mağazacılık konuları Türkiye’de hiç ilgilenilmemiş bir konuydu. Daha sonra bu çalışmamı “Ardiye Sözleşmesi” adıyla kitap olarak yayınladım.

Doktora eğitiminden sonra öğretim üyeliği mesleği ve statüsü olan Yardımcı Doçent olmak için üç yıl Dr. Araştırma Görevlisi olarak çalışmış olmak gerekiyordu. Ancak bir başka üniversitede üç yıl aranmaksızın bu göreve atanmak ve unvan almak mümkündü. Ayrıca Doçentliğe atanmak ve Profesörlüğe atanmak da bir başka üniversiteye gitmekle mümkündü. Hayattan üç yıl kazanmak uğruna başka bir üniversiteye gitmeyi kafaya koymuştum. Ankara’ya en yakın yeni kurulmuş Hukuk Fakültesi Selçuk Üniversitesinde idi. Onların da ihtiyacı vardı 1986 yılında Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Medeni Hukuk Anabilim Dalında Yardımcı Doçentlik kadrosu bulunmadığı için İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalında kadro olduğu için o kadroya atandım ve üç yıl hem iş hukuku hem de medeni hukuk derslerini yürüttüm. Yardımcı doçent olarak başladığım Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesine 1991 Ekim ayında girdiğim doçentlik sınavında başarılı olmam sonucu Medeni Hukuk Doçenti olarak atandım. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yardımcı doçent ve doçent olarak öğretim üyeliği yaptığım. Bu güzide Hukuk Fakültesinde görev yaptığım 1986 – 1994 yılları arasında çok sayıda lisans öğrencisinin ve lisansüstü yüksek lisans, doktora programında ders yürüttüm, tez danışmanlığı yaptım ve değerli hukukçuların eğitimlerine, mezuniyetlerine katkıda buldum. Selçuk Üniversitesinin kuruluş yıllarında orada buldum ve emeğim olduğunu, katkı olduğunu düşünüyorum. Lisans öğrencilerim, şimdi zaman zaman rastlıyorum, Yüksek Mahkemede üye olmuşlar, üniversitelerde profesörler var. Oradan doktora öğrencim olan iki meslektaşımın biri İstanbul’da biri Kayseri’de profesör.

Hayatımız hep bir zorluklarla geçiyor. Çocuklar Ankara’da, ben hafta içerisinde Konya’ya gidiş geliş yapıyorum. Bu esnada evimi ve ailemi hiç Konya’ya taşımadım. Git gel yaptım. Başka fakültelerden arkadaşlar da vardı gidiş geliş yapan. Yol arkadaşlığı yapıyorduk onlarla. Bana Konya’yı sorarlara diyorum ki Konya’da iki yer biliyorum, bir terminal ikincisi Muhacir Pazarındaki Hukuk Fakültesi. İki gece bazen üç gece orada kalıyorum, misafirhaneler vs. Nasıl dayanıyorum bilmiyorum, şimdi haftada 3-4 saat dersim olduğu halde çok yorgun hissediyorum kendimi. Orada lisans, yüksek lisans ve doktora dersi olmak üzere, en az haftalık 20 saate yakın dersim oluyordu ve bütün derslerime bizzat kendim girerek yürütüyordum.

Gazi Üniversitesi’nin Durumu ve Selçuk Üniversitesi’ndeki Çalışmalarım

Başlangıçta Gazi Üniversitesinde Hukuk Fakültesi yoktu. 1982’de üniversite kurulduğunda yoktu, bu fakülte 1992’de çıkan bir kanunla kuruldu. Fakat o zamanki rektör Prof. Dr. Enver Hasanoğlu, bu fakülte kanunla kuruldu ama alt yapısını oluşturulmuş diye bekletti, 1994 yılında öğrenci aldı. Şimdi, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisinin kuruluşu hakkında da bilgi vermek isterim. AİTİA 1956’da kurulmuştu ama nakilci olarak o kuruluşa katılanlardan dinlediklerim çerçevesinde hikâye şuydu: Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi kuruldu, yeri yok, kanun çıkmış ama kurulamıyor. Bu nasıl olacak işte, AÜHF’ye bu konuda görev veriliyor. Hatta ilk öğrenciler de burada okutuluyor. Herkes kendi bildiği üzere eylemde bulunur değil mi? Benim asistan olarak ilk girdiğim dönemde Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi’nde, Medeni Hukuk, Anayasa Hukuku, Borçlar Hukuku, Eşya Hukuku, Ceza Hukuku, İdare Hukuku, İdari Yargılama, Ticaret Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku, Devletler Umumi Hukuku, İş Hukuku, Deniz hukuku dâhil hukuk fakültelerinde okutulan bütün hukuk dersleri vardı. Yani aynı Hukuk Fakültesindeki program. Fark olarak, Hukukta Fakültesinde haftada 4 saati olan bir ders Akademide aynı ad ile 2-3 saat veriliyordu. İstisnasız, hukuk derslerine, mutlaka Hukuk Fakültesi mezunu olan ve Hukuk Doktorası yapan kişiler öğretim üyesi olabiliyordu ve kuruluşunda da Adalet Bakanlığı tarafından yahut diğer üniversiteler tarafından yurt dışına gönderilmiş ve orada doktora eğitimi almış çok değerli öğretim üyeleri vardı. Mesela İdare Hukuku alanında ki esas olarak Devletler Umumi Hukuku alanında Fransa’da doktora yapan rahmetli Prof. Dr. Hamza Eroğlu, yine Anayasa Hukuku alanında Fransa’da doktorasını yapmış Prof. Dr. Kemal Dal, İdare Hukuku alanında doktorasını yapmış Prof. Dr. Nuri Tortop, İş Hukuku alanında İsviçre’de doktora yapmış Prof. Dr. Adil İzveren, Fikri Haklar alanında Almanya’da doktorasını yapan Prof. Dr. Naci

Kınacıoğlu ve daha birçok öğretim üyeleri çalışmaya devam ediyorlardı. Böyle bir özelliği vardı AİTİA'nın. Sadece saat farklılıkları olmakla iyi hukuk bilgisi veren, mezunları da aynı şekilde aranan kişilerdi. Nitekim aynı gelenek İİBF'ye dönüştüğünde de devam etti. Burada geleceğim nokta, mevcut İİBF, akademiden intikal eden, İİBF'de bulunan hukukçu öğretim üyeleri, Hukuk Fakültesine aktarıldı. Onlardan oluşturuldu. Ben de onlardan birisiydim. 1994'te Selçuk Üniversitesindeyken geldim. Hukuk Fakültesinin kuruluşuyla birlikte orada Doçent ve Profesör Öğretim Üyesi olarak görevde bulundum.

Siyaset malum, köy muhtarlığı seçiminden başlar ve milletvekilliğine kadar devam eder. Herkes siyaset yapar burada. Her dönem başlangıcında seçilenlerden çok seçenlerin sözü geçer siyasette, sonrası ise bir ah ile vah. 1996 Rektörlük seçiminde, önce üniversitede öğretim üyeleri tarafından 6 öğretim üyesi rektör adayı olarak seçiliyor sonra YÖK bu 6 dan 3 ünü belirliyor ve sonra da bu 3 rektör adayından birini Cumhurbaşkanı seçiyor ve atıyordu. O sıralar biz de gençler olarak heveslendik, bizden birisi olsun diye Prof. Dr. Rıza Ayhan beyi rektör yapalım diye ortaya çıktık, Mevcut rektör de güçlü adam. Ama çok iyi bir sonuç aldık, fakat kaybettik. Kaybeden de ben oldum. Üniversitede yapılan rektör adaylığı seçiminde Prof. Dr. Rıza Ayhan 2. oldu. Ben nasıl kaybettim, mevcut rektöre cephe alan gariban bir doçent. 1991 de doçent olmuşum ben, beş yıl eklenildiği zaman, 1996- 1996 de profesör olabiliyordum. Ama bunlarla meşgul olduğumuz için gecikmeli biraz da geciktirilmeli olarak 2000 yılında da Medeni Hukuk alanında Profesör oldum.

2020 yılında emekliye ayrıldım oradan. Aynı yıl içerisinde zaten buradaki tanıdığım öğretim üyeleri bana olan sevgilerini, muhabbetlerini hep ifade ederler, davet ediyorlardı, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne geldim ve burada yaklaşık bir yıl sonra dekanlık görevim başladı.

İdari Görevlerim

İdari görevlerimden bahsedeyim. Selçuk Üniversitesi döneminde bölüm başkanlığında bulundum. Bölüm Başkanı dönemimde hem özel hukuk hem kamu hukuku alanında doktora programı açılmasına katkı oldu. Aynı zamanda 1990'dan sonra 1994'e kadar Selçuk Üniversitesi Özel Hukuk Bölüm Başkanlığını yürüttüm. 1989-1991 arasında, dekan yardımcılığı da yaptım. Sonra Gazi Üniversitesi'ne geldikten sonra, 2001 yılında SBE müdürlüğü yaptım.

2001-2002 Eylül'e kadar SBE müdürlüğü yürüttükten sonra, o zaman mevcut dekanımız şimdi rahmetli oldu Prof. Dr. Kamil Beyin görev süresi sona erince, 2002-2005 yıllarında Hukuk Fakültesi Dekanlığı yaptım. Sadece benim değil, benim isteklerim, arzularım, fikir geliştirdiğim arkadaşlarımla birlikte esas olarak Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2002'den sonra atılım yaptı. Araştırma Görevlisi kadrolarını zenginleştirdik. Fakültenin kuruluşu anında Emek'te AŞTİ Otogarı'nın karşısında çok eskiden bir özel yüksekokul olarak yapılan daha sonra akademiye devredilen bir bina fakülteye tahsis edilmişti. Tamir, tadilat ek bina işleri ile biraz kullanılabilir hale getirdik. Ama gönlümüzdeki hukuk fakültesi binasını gerçekleştiremedik.

Öğrencilerimizin durumu da şu, hukuk eğitimi almak isteyen öğrencilerin, özellikle Ankara merkezli bakıldığında, 1.tercih AÜHF 2. tercih GÜHF 3. tercih duruma göre İstanbul, İzmir, Selçuk gibi Fakülteler oluyordu. Başlangıçta 45 öğrenciyken sonra 90'a çıktı. Benim dönemimde 120 olmuş idi. Mezun olan öğrencilerimizde yalnız şöyle bir ümitsizlik var idi. Biz hâkimlik sınavında başarı elde edemiyoruz şeklinde. Bunun sebebi, öğrencilerimizin kanaatleri, benim de edindiğim tecrübeler dolayısı ile seçicilerin biraz subjektif bakışı idi. Şuna rastlıyordum özellikle yargı camiasında, ya bizim zamanımızda iki tane Hukuk fakültesi vardı, Hukuk Fakültesi sayısı arttı, hukukun kalitesi düştü. Ben de muhabetimi şunu söylüyorum. Ben de şunu söylüyorum hâkim olarak, avukat olarak, mevcut sayı hakkında bir şey söyleyin bana. Mesela 100 kişi. 1975'de İzmir'de kurulan fakülte var, sonra 1982'de Selçuk Üniversitesi, İstanbul'da Marmara Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Nihayet 1994'te öğrenci alan Gazi Üniversitesi hukuk fakülteleri var. Bu yeni kurulan fakültelerin hâkim, avukat olan toplam mezun sayısı, mevcut hukukçuların sayısının yüzde onu geçer mi, geçmez, çünkü 45 öğrenci almışız, zaten toplam mezunumuz 2002, 2003, 2004'te yüzü geçmiyor, nasıl bu kaliteyi düşürdü bu insanlar, bana bunu söyleyebilir misiniz? Yani ortada subjektif bir kanaat oluşmuş. O zamanlar Adalet Bakanlığı bürokrasisine giderek, bakın bizim öğrencilerimiz hakkında olumsuz bir kanaatiniz var, bu öğrenciler böyle değil, bu öğrenciler yazılı sınavda başarılı oluyor, oranladığınız zaman başarı çok yüksek, mesela 100 kişi olarak düşünün, bizden 100 kişi sınava girmişse yazılı sınavda 20'si başarılı. Böyle düşününce bizim fakültemiz mezunlarının %20 olan başarı oranı diğer fakültelerde %5-6 seviyelerinde. Dolayısıyla bu hususu vurguladım ve daha sonraki süreçlerde bunun da etkili olduğunu düşünüyorum. Ondan sonra da zaten Gazi Üniversitesi'nden çok sayıda öğrencimiz hâkim savcı sınavlarında ve diğer kurum sınavlarında başarılı oldular.

Benim 2005 yılında dekanlık görevim sona erdi. 2008 yılında ben tekrar dekan oldum. O aradaki yıllarda başka bir arkadaşımız dekan oldu. Onun da önemli katkıları oldu. Ama özellikle fakültenin durumunu koruyarak katkı verdi. Yani bir atılım, bir gelişme olmamakla birlikte kan kaybı olmadı. O anlamda iyi oldu. Anlattığım dönemde hukuk fakültesi binası hala aynı yerde, AŞTİ'nin karşısında. Bina ile ilgili olarak temel hedefimiz bağımsız, ayrı, üniversite kampüsü içerisinde bir hukuk fakültesi binasına ihtiyacımız var. Bir de şu var. Bizim arkadaşlarımızın, hukukçu öğretim üyelerinin ders yükleri sadece hukuk fakültesinde değil, özellikle İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde hemen hemen herkesin beş saatten aşağı olmamak üzere dersi var.

2001 yılının Mayıs başlarında Enstitü Müdürü oldum. Enstitü müdürü olunca ilk yaptığım iş doktora programının açılması için teşebbüse geçmekti. O arada temmuz gibi idi. Yükseköğretim Kurulu

evraklarımızı hazırladık. Doktora programı açılma teklifimizi hazırladık. Ama şöyle bir şey var. Bürokrasi de yazışma ile işler yürür de, esas yazışma ile değil, görüşme ile yani yazışma altyapısı, onun üst yapısı da neticeye ulaşması da görüşmelerdir. O görüşmeyi de yürüttüm tabi arkamda rektör desteği var. Hem kamu hukuku hem özel hukuk alanında doktora iznini aldık. Fakat ne oldu? Bizim Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki öğrenci alımıyla ilgili süreç geçti. Orada haziran ayında müracaatlar oluyor. Temmuz ayında da bu takvimler, süreç geçti. Bizim de asistan arkadaşlarımız var. Doktora yapmaları gerekiyor. Yüksek lisanslarını bitirmişler. Mamafih başka yerlere de gidebilirler ama kendi müessesesinde yapması en iyisi. Hayat bir tecrübe olarak hem kurumsal tecrübe hem de kişisel tecrübelerle ihtiyaç olduğu için açmamız gerekiyor ve eğitime başlamamız gerekiyor. O zaman yine Prof. Dr. Rıza Ayhan Bey ile görüşmemiz sonucunda izin aldığımız iki doktora programını hemen başlatmaya karar verdik. Ders dönemi başlamadan ek ilanla özel hukuk ve kamu hukuku alanında doktora ilanı çıkartarak öğrenci alıp doktora eğitimine de başladık. 2001'in güz döneminde hem kamu hukuku alanında hem özel hukuk alanında doktora programını başlattık. Prof. Dr. Abdülkerim Yıldırım ilk öğrencimiz idi. Doktoraya da dâhil oldu. Sadece Abdülkerim değil Prof. Dr. A. Dilşat Keskin hanım da benim yüksek lisans tez öğrencim olarak akademiya yerini aldı. Bu enstitünün tabii bütün alanlarla ilgili ama ben özellikle hukuk alanıyla ilgili olarak söyleyeceğim; Türkiye'deki Anadolu'nun batısını demek biraz fazla iddialı olur ama Orta Anadolu buna Bolu çevresi de dâhil olmak üzere Türkiye'deki bütün hukuk fakültelerine öğretim üyesi yetiştirme programında görevli Üniversite, enstitü ve tabii ki fakülte oldu. O anlamda öğretim üyesi yetiştirme anlamında da çok değerli. Yani düşünün, örneğin Malatya'da İnönü Üniversitesi öğretim üyelerinin önemli bir kısmı Gazi Üniversitesi (sonradan AHBV olsa da Gazi adını kullanacağım yine) Tokat'ta aynı şekilde Trabzon'da, Erzincan'da daha sonra kurulan yeni şu andaki hukuk fakültelerinin tamamında öğretim üyesi doktorasını yaptırarak görev üstlendi ve halen de devam ediyor. Bunlar hep Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin fabrika gibi çalıştığını gösteriyor. Ben 2020'de tabii ayrıldım, oradaki arkadaşlarımızın hepsi alanlarında başarılı. Gittikleri yerde hem hizmet veriyorlar hem de kendi kişisel gayretleriyle akademik kariyerlerinde zenginleşiyor, geliyorlar. Bu da gurur verici bir durum.

Gazi Üniversitesi'nin Şimdiki Binası İçin Uğraşlarım

Gazi Üniversitesi hayatımın çok önemli bir kısmını, kırk yıldan fazlası orada geçtiği için benim için çok önemli. Bu fakültenin yedi seneye yakın dekanlığını yaptım. Dekanlık göreviyle ilgili olarak hukuk fakültesinin bütün işleriyle ilgileceksin ama fakültenin fiziki şartlarıyla ilgili planımız programımız da tabii vardı. Mutlaka bir yer temin etmek, bir orijinal, kendine özgü bir bina oluşturma hedefimiz vardı. Temennim bu hedefin hiç kaybedilmemesi. Buna ilişkin olarak projeler geliştiriyoruz. Ama biz bir tercih galiba yanlışlığı yaptık. Şehir üniversitesi olalım dedik. Şehirde de genişleyecek yerimiz yok, alan yok. Kampüs üniversitesi olarak, hatta bir kampüs yeri de yine Rektör Prof. Dr. Enver Hasanoğlu zamanında şimdi Çankaya Üniversitesi ve onun arkasındaki yerler ayrılmıştı Gazi Üniversitesi'ne. Biz dedik ki şehrin dışına çıkmayalım, şehir üniversitesi olalım, şehir dışına çıkmayalım dedik, sanırım orada bir tercih yanlışlığı yaptık diye düşünüyorum.

Hukuk Fakültesi ile ilgili olarak nerede yerimiz olacak? Bir kere AŞTİ bölgesi uygun değil, genişleyemiyoruz. Bahçesi yok, araba park edecek yeri yok. Bir de neredeyse fakülte'deki ders yükü de daha fazla, İktisadi Bilimler Fakültesinde dersimiz var, onun çevresinde bir yer düşündük, o da olmadı. Başlangıçta 2008'li yılları kast ediyorum. 2008'den önce ek binalar yaptık, mevcut binayı sağlamlaştırdık, derslikleri iyileştirdik, bahçeyi genişlettik. Öğrencilerin oturup sohbet edebileceği bir kafeterya gibi yer oluşturduk. Bütün bu işlerde fikri ve hukuki katkı oldu. Yetmedi bu da. Merkez kampüsünde bir yer tespit ettik Konya yolu üzerinde bir hukuk fakültesi binası yaptırılmalı diye yeri tespit ettik. Yine Rektör Prof. Dr. Rıza Ayhan beyin ikinci dönem rektörlüğü benim ikinci dönem dekanlık zamanında oraya ilgili bir mimar arkadaşımız işte proje hazırlıyor, bizim isteklerimizi dinliyor, ben de kırmızı kalemlerle o proje üzerinde çalışmalarını yapıyorum. Mesela bir proje geldi. Şimdi fakültede tamam öğretim üyeleri var, öğretim elemanları var, memurlarımız var, temizlik elemanlarımız, güvenlik görevlilerimiz var değil mi? Hepsini hizmet veriyor. Bütün çalışanlar için ihtiyaç olan mekân düzenlemesini tek tek kendi tecrübelerime dayanarak mimara empoze ettim. Mimar mimari projeyi üç defa bizzat elden geçirip iyileştirdi.

Üniversiteler 150-200 kişi alıyor, bunlar için sınıf değil amfi gerekiyor düşüncesi hakim. Başlangıçta Ankara Hukuk Fakültesinin, İstanbul Hukuk Fakültesinin kuruluşunda hep bu düşünce hakim olmuş. Çünkü o zaman fakülte sayısı çok az. Zaten Türkiye'de üniversite sayısı az ve hukukçuya çok ihtiyaç var. Bunun için devasa amfiler yapılacak ve orada eğitim sürdürülmesi düşüncesi hakim. Ben amfilerden ziyade en fazla 100 kişilik derslik empoze ettim. Küçük dersliklere ek olarak amfi isteyenlerin hatırı kalmasın iki de amfi empoze ettim. Seminer salonları, çalışma odaları... Kendimce mükemmel bir hukuk fakültesi binası projelendirilmesine katkı oldu.

İnşaat için mali kaynak bulundu, ihaleye çıkıldı. İhalenin gerçekleşmesine iki gün veya üç gün kala ise bir rektör değişimi yaşandı. Yeni dönemin ilk icraatlarından biri bizim o ihalemin iptali oldu. Ama ne olur ne olmaz düşüncesiyle önceki Rektör ile birlikte biz bu projenin yedeğini de hazırlamıştık. Şimdiki fakülte binası inşaat halindeydi, oraya bir yüksekokul için o inşaat düşünülüyor dedi Sayın Rektör. O zaman bana dedi ki biz bu inşaata başlayacağız ama bizden sonra bu inşaatın devam edeceği ne olur, belli olmaz, şurayı hukuk fakültesine dönüştürelim, yapalım dedi. Aynen biraz önce bahsettiğim proje yapıldı, orada da gerçekleştirdik. Altta bir otopark parkının olması gayet güzeldi. Öğrencilerimize yetecek kadar derslikler var, oturacakları, yiyebilecekleri yerler de var, onu garantilemiş olduk.

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinin Hacı Bayram Veli Hukuk Fakültesi Olma Süreci

Ne yazık ki sonra Hacı Bayram Veli'ye bağlandık. Bağlanmasını arzu etmiyorduk. O konuda gayret de bizzat sarf edenlerden birisiyim. Ben ve arkadaşlarım o zaman üst düzey bürokratlarla da görüştük bunun yanlış olduğunu izah etmek için çabaladık, ama sonuç ortada. Yeni bir üniversite elbette kurulabilir ama mevcut geleneğin bir yerden bir yere aktarılması mümkün değil diye çok söyledik. En basitinden örnek olarak dergi örneğini verdik. Bizim bir aranan, bilinen bir Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergimiz var. Şimdi bu dergi ne olacak? Birdenbire tanınırlığı düşecek. Nitekim Hacı Bayram Veli'ye bağlanmadan önce üst seviyeden, biraz önce bahsettiğim öğrencinin tercihleri dikkate alındığında ilk üç tercihten birisi iken, AHBVÜ'ye bağlanma sonrası birdenbire sekiz dokuza düştü, geriye düştü ve bu fakülte için olumsuz bir sonuçtu. Kurulacak olan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesine hukuk fakültesinin bağlanmasının yanlışlığı konusunda anlatmaya çalıştık, Gazi Üniversitesi olarak devam etme arzumuzu her birime hem yükseköğretim birimine hem Cumhurbaşkanlığına iletmemize rağmen bir sonuç alamadık. Bugün dahi Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi aslı Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesidir. Temennim şudur ki akli selim 3 maddelik bir kanun çıkarır. Tekrar Gazi Üniversitesi bünyesine dâhil olur. Hacı Bayram Veli dönemi de fetret dönemi olarak anılır. Hacı Bayram Veli Üniversitesine karşı değilim. Şu anda Hacı Bayram şöyledir, böyledir demiyorum, ama gereksizdi.

Medeni Hukuk Alanında Çalışma Motivasyonu

Medeni Hukuk alanında çalışmam tesadüf oldu, belki diğer alanlarda da tesadüf olsa orayı da severdim. Mesela Kamu Hukuku alanında özellikle İdare Hukuku, Anayasa Hukuku alanında da arkadaşlarımızla sohbet ederdik, fikir alışverişinde bulunduk ama medeni hukukla ilgili olarak tesadüf diyelim, sonrasında sevdim medeni hukuku. Tabii içerisine girdikçe daha çok seviyorsun. Çünkü medeni hukuk, insan, bir insan, başka hiçbir şey değil. Yani güzellikleri de insan, değişkenlikleri de insan, insanın bir günü diğerine uymaz. Medeni hukuk da böyle sürekli gelişiyor. Ama bu gelişmesi de dünde kalmış değil. Yani Roma hukukundan beri bütün hukuk dallarından hukuk disiplinlerinin sistemlerinden etkilenen, ona göre genişleyen, gelişen bir hukuk dalı. Bunu bir meslek yahut içerisindeki bilim dalı taassubu olarak söylemiyorum. Medeni hukuku çıkarırsak hukuk diye bir şey kalmaz. Tamamı medeni hukukun üzerinde gelişir. Çünkü hukukun süjesi kişidir. Kişiyi de anlatan, tanımlayan, belirleyen, haklarını, yükümlülüklerini, doğumdan ölüme kadar, hatta ölüm sonrasında da tanımlayan belirleyen hukuk medeni hukuk kapsamında. Bütün bunlar medeni hukukla ilgili. Mesela ticaret hukuku ayrımı ne demek? Tacir de ölüyor. Ticari işletmesinin miras hukukundaki sözleşmesi vesaire hepsi medeni hukuk bilgileri üzerine oluşturulan, inşa edilen sistemler.

Bu açılardan sevdim ben medeni hukuku. Medeni hukukla ilgili olarak da zaman zaman şöyle bir şey var Medeni Hukukçular biraz kendilerini bu anlamda mahzun hissettiler galiba. Profesyonel çalışma, yani akademik çalışmanın aynı zamanda biraz da adli yargıya da katkısı ve tabii bu katkı çerçevesinde de ekonomik faydalanma arzusu inkâr edilemez, bu ayıp olmayan hukuka ve ahlaka uygun bir arzudur. Buna kısaca gelir getiren profesyonel hayat diyelim. Gelirin önemli kaynağı ticari faaliyetler olup bu alanda verilen hukuki hizmet ise daha çok ticaret hukukunda vardır düşüncesidir. Hâlbuki bilseler ki para sadece sevdiğine değil parayı sevene gider.

Medeni Hukukçuların Fakülteadaki Durumları

Fakültelerde asıl iş yükü Medeni Hukuk alanında aslında. Mesela borçlar hukukunu ön plana çıkarıyorlar ticaret hukuku ile bağı sebebiyle. Ben borçlar hukukçusuyum diye bir şey olmaz. Medeni hukukçu tabii ki borçlar hukuku alanında çalışacak herkesin de çalışması gerekiyor ama aynı zamanda aile hukukçusu aynı zamanda miras hukukçusu. Dolayısıyla medeni hukuk tabirini ben daha çok benimsiyorum. Doğrusu da o. Yani birisinin kendisini borçlar hukukçusu diye nitelendirmesinin sebebi özellikle çalışmalarının büyük bir kısmı borçlar hukuku alanıyla ilgili olduğu içindir. Ama onun hepsi Türk Medeni Kanundan ayrılamaz. Bu anlamda medeni hukuk bilim dalı bilim adamı sıfatının daha geçerli, daha doğru olduğunu düşünüyorum. Hukuk fakültesinin yükünü Medeni Hukuk çekiyor demek yanlış değildir. Geçenlerde bu hukuk mesleklerine giriş sınavıyla ilgili olarak medeni hukuk sorularıyla ilgili galiba yüzde yirmi gibi bir oran ayrılmış. Arkadaşların bir sohbetine rastladım en fazla bizde filan dediler. Bu doğru ama eksik. Şu anlamda. Şimdi birinci sınıftaki medeni hukuk ders saati olarak düşünelim ki bu aynı zamanda onun çerçevesini de belirler, En az dört saattir. İkinci sınıfta borçlar genel en az dört saat. Üçüncü sınıfta eşya hukuku en az 3 saat 4 saat. Yine borçlar özel hukuku en az 3 saat 4 saat. Dördüncü sınıfta Miras hukuku en az, 3 saat 4 saat. Ayrıca bunun Seçimlik dersler olarak işte tüketici hukukundan tut da daha buna benzer fikri hukuk alanı da dâhil olmak üzere alan genişlemesi de var. Şimdi ders saatlerine baktığımız zaman ticaret tabii ki çok önemli ticari davalar. Fakültede üçüncü sınıfta ticari işletme ve şirketler hukuku dersi var. Dört saat, Dördüncü sınıfta da kıymetli evrak, deniz ticareti ve diğerleri. O da dört. Demek ki çok önemli bir alan olduğunu düşündüğümüz ticaret hukuku toplam 8 saat iken medeni hukuk sayısını sen hesapla. Evet, ceza hukuku için aynı şeyi söyleyebiliriz. İdare hukuku için aynı şeyi söyleyebiliriz. Yani aslında ders yükü olarak konu, yani hukuka bir bütün olarak baktığımızda nasıl ki yüzde 20'sini medeni hukuk demişler ya ama hukuk fakültesi eğitimindeki alanına bakarsak yüzde 40'a gelir.

Bir fakültede bir tane anayasa hukukçusu olabilir, ceza hukuku da benzer bir veya iki ceza hukuku hocasıyla iş götürülebilir ama medeni hukuk için mümkün değil. Medeni hukuk hoca sayısının en az 3 olması lazım, 4 olması lazım. Hukuk eğitimi ve genel olarak ülke hukukunu temel alanlar olarak da, yani olmazsa olmaz alanlar, şunu düşünüyorum; 1. Medeni Hukuk. 2. Ceza Hukuku. 3. İdare Hukuku. Kişileri ilgilendiren,

doğrudan ilgilendiren alanlar bunlar. Bu alanların çok sağlam tutulması lazım. Diğerleri bu alanlara hizmet eden teorik ve pratik alt yapılarıdır.

Bir kişinin ilgi alanı olarak bir medeni hukukçu, iş hukukunu yürütebilir. Ben geçmişte bunu yaptım. Selçuk Üniversitesi döneminde iş hukuku derslerini bir süre yürüttüm. Şimdi ise bazıları sen ne anlarsın filan diyebilirler ama işte onların yarısı kadar anlıyoruzdur canım, o kadar da değil, yani yarısından da fazlaydı. Ama idare hukuku olmadan hukuktan bahsedemezsin. Bir de medeni hukuk zaten hepsinin temeli. Ceza hukuku yine aynı şekilde önemli. Yani bir insanın karşılaştığı hukuk, temel hukuk kuralları bu. O bakımdan hukuk fakülteleri bu üçüne çok önem vermeleri gerekir.

Misalen Anayasa hukuku. Hâlbuki Anayasa hiç önemsiz olur mu? Elbette önemli. Bunun önemsiz olduğunu söyleyemiyorum ben. Bunlar bu bahsettiğim 3 alana hizmet eder. Buna yardımcı olur. Doğrudan değil. Elbette doğrudan değildir ama doğrudan bir idari işlem vardır. Doğrudan bir özel hukuk ilişkisi olarak haksız fiili ilişkisi vardır, sözleşme ilişkisi vardır. Hukukçuların en çok karşılaştıkları sorular, suç ve ceza, evlenme, boşanma, mülkiyet ilişkisi, kira ilişkisi, miras ilişkisi değil mi?

Evlilik, Çocuklar ve Akademisyenlik

İnsan varlığın ve neslin devam ettirilmesi aile ile olur. Asıl olan odur. Asıl olan sensin. Asıl olan profesör olman değildir, doktor olman değildir. Biyolojik bir yaşam vardır, ama sadece biyolojik yaşam da değildir. Ömür vardır, bir yaş vardır. Bunun da evreleri vardır. 40 yaşındaki insanın çocuğu olur mu? Olur. Ama işte 60 yaşına geldikten sonra çocuk üniversiteyi bitirecek, evlendireceksin, bunlar biraz geride kalır. Genç yaşta evlenmek, hem kadınlar için hem erkekler için asıl olan budur. Tabi genç yaşta evlenme deyince 15 yaşında kastetmiyorum. 20 ile 30 yaş arasında çoğunlukla evlenmesi gerekir. 35'i de geçirmemek gerekir. Bir defasında Rıza Ayhan Bey bana yahu sen bu çocuklara hiç ilgilenmiyorsun ya nişanlanıyorlar ya evleniyorlar bunlar doktora bitirmeden önce evlenmemeleri gerekir dedi. Çocuklar araştırma görevlileri anlayın siz. Ben de tam tersine teşvik ediyordum dedim. Evlensinler hem de bir an önce evlensinler. Elbette zorlukları var. Elbette kariyer yapmada zorlukları var. Ama hangisini önce tutacaksınız? Bak, eğer kariyer yapmayı birinci öncelikli alırsan evliliğin yürümez. Hâlbuki evliliğin yürümesi gerekir. İki sene geç kariyer yapılır. Onun faydası da vardır. Benim bu gerek Konya serüvenim olsun, gerek ondan önceki doktora çalışmalarımda olsun, daha sonraki, hala da en büyük desteğim, en büyük yardımcım eşimdir. Ben evli olmasaydım bugünkü hayatım bu şekilde olmazdı. Daha iyi olmazdı. Daha gerilerde olurdu. Bu düşünceler benim hayat tecrübelerimin ürünü.

Ben 2000'li yıllara kadar hep evde çalıştım. Fakültede derslerimi anlatırdım işte yapılması gereken işleri yapardım. Evde de akşam saat 9'dan sonra 12'ye kadar çalışır, işte 3 saat, 4 saat. Bazen bütün gecede geçer evde çalışırdım ama 2000'den sonra durdurdum bu yanlışlığı. Profesör olduktan sonra eve iş getirmeme şekline dönüştü. Fakültede de, biraz da şöyle bir şey oldu, benden mi kaynaklandı şartlar mı onu getirdi, hem fakültedeki arkadaşlarımızın sevgisi hem üniversite dışında çok değişik yerlerden insanlar hep ziyaretime geldi. En büyük kazancım oydu. Onlarla oturup sohbet ederdik. Bunlar boş laf gibi düşünülebilir ama öyle değil. Herkesin hayatına bir şekilde de galiba dokunmuş oldum. Aradan yıllar geçtikten sonra da ben ondan istifade ettim diyen hem öğrencim hem arkadaşım, eşim, dostum oldu. Mesleki olarak gelip tanışanlar da oldu çok. Özel hayatla ilgili olarak da tavsiyelerim olurdu. Kendi zannımca hep iyiliği tavsiye ettim. Gelin anlaşın, biraz fedakârlıkta bulunun diye. Bir vesile ile bahsettiğim konudur bu; haklar sonuna kadar kullanılırsa kargaşa olur. Herkes hakkını sonuna kadar kullanırsa orada barış olmaz, haklılar savaşı olur. Bunun bir de uzlaşma ayağı vardır. Bir adım geri çekilmektir. Yeter ki barış olsun. Barışı sağlayan fedakârlıktır. Tabi hakkın özünden vazgeçme, ama en azından ertele.

Evliyim, iki kızım var, gurur duyuyorum kendileriyle. İlk kızım İlkay hukukçu. O da Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu. Ben Selçuk Üniversitesinden ayrıldıktan sonra oraya girdi, mezun oldu. Şimdi Bilgi Teknolojileri Kurumunda Baş Hukuk müşaviri. Küçük kızım Canay, ben hukukçu olmayacağı, fenci olacağı dedi, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik bölümünü bitirdi. Sonra Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde İstatistik yüksek lisans eğitimini tamamladı. İstatistik okuduktan sonra o alana devam etti. Bilgisayar programı, özellikle yönetimde, bilgisayar işlerinde kendisini geliştirdi. Kamu özel şirketinde yönetici olarak çalışıyor. Büyük kızım evlendi, ondan iki torunum var. Torunlarımın ve kızlarımın hepsiyle gurur duyuyorum. Hayatımın anlamı olarak görüyorum.

Gurur duyduğum konulardan birisi de hem kızlarımın hem torunlarımın adlarıdır. Kızlarımdan birinin adı İlkay, çok severek verdim. Küçük kızımın adı Canay. Hiç duymadığım bir isimdi. İçime doğdu. Meğer kullanılıyormuş, varmış. Torunlarımın adını da kızlarım seçtiler. Büyük torunun adı İlay, şimdi Lise onuncu (Lise ikinci sınıf oluyor) okuyor. Küçük torunumun adı da Umay. O da ortaokul beşinci sınıf. Çocuklarım benimle sohbet etmekten zevk alırlar. Anneler için “eğer annelerin dilekleri kabul olsaydı, bütün yeryüzü tanrılarla dolardı” derler. Anneler kadar olmasa da hem anne hem de babalar olarak evlatlarımızla gurur duyuyoruz, sevinç duyuyoruz. Böyle bir hayatım var benim.

Yurtdışı Çalışmaları

Selçuk Üniversitesi döneminde dokuz ay süreyle Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Avusturya hükümet bursunu alarak orada bir çalışmada bulundum, 1987'de gittim. Yalnız gittim. Yine ailem de büyük fedakârlıkta bulundu, çocuklar ilkokulda okuyorlardı. Eşim yalnız başına, bunların benim için çok büyük aile desteği bu anlamda. Ben onları yalnız bıraktım gittim. Onlar da katlanarak bana destek oldular. Katlanmayabilirdi de. Orada kalmayı hiç düşünmedim. Hatta rüyalarım girerdi, rüyalarım korku olarak girerdi. Viyana'dayım, Türkiye'ye dönmem lazım. Nasıl döneceğimi bilmiyorum. Param pulum yok ama

gideceğim yer dağın arkası gibi bir yer, yürüyerek gidebilirim ama o rüya halinde mesafe uzuyor, uzuyor, bir kâbusa dönüşüyor. Dolayısıyla oralarda kalmayı hiç düşünmedim.

Sevdiğim tarafları da oldu tabii. Bir düzen vardı mesela. O dönemler mutlaka ayakkabılarımızın Ankara'da en az haftada bir kere boyanması gerekirdi. Çünkü yürüyerek gidip geliyorduk işimize gücümüze. Vasıta kullanmamız söz konusu değildi. Orada da tabii yine yürüyerek gittik, toplu taşıma vasıtası kullandık ama bir şey dikkatimi çekti. Ayakkabı boyama duygusu hiç yaşamadım, çünkü ayakkabım kirlenmemiş. Bu önemliydi yani.

Onun haricinde bazı şeylerine bakıyordum, biz niye bunu atladık diye hayıflanıyorum. Mesela şehir mimarisi, 1900'lü yılların başlarında, daha öncesinde caddelerde tramvaylar ile ilgili resimler var. Binaların, büyük meydanların resimleri var. Caddeler sokaklar binalar, binaların yüksekliği hatta süslemeleri yüz sene önce ne ise aynı şekilde duruyor. Üç katlı dört katlı bir düzen içinde yapılan binalar yapıldığı gibi duruyor. Sonradan o binalar yıkılıp yerine 8, 10 katlı bina yapıma olayı yok, öyle kalmış. İşte böyle şeyleri görünce biz niye aksini yapıyoruz diye soruyor cevapsız soru kendi kendine insan. Bir zamanlar Ankara'da Bahçelievler diye bir semt oluşturulmuş, şimdi ara ki bahçeli ev bulasın. Mevcudu yıkıp yerine çok katlı binalar yapıp büyük şehir. Sonra hava almayan, ışık görmeyen sokaklarında yürünemeyen bir şehir.

Bir de ilk gittiğim sırada oradaki Avusturya hükümetinin yabancı öğrencilerle ilgili bir teşkilatı var. Avusturya'da Avusturya Öğrenci birimi diye bir birim var, onlar gezi tertipler, ona katıldım. Orada bir müzeyi endüstri müzesini ziyaret ettik. Daha müzenin girişinde, endüstri devriminin başlangıcı diye bir yazı var. Orada şunu gördüm, neredeyse masa kadar diyelim, biraz mübalağa olsun. Dev bir çekiç, uzun kalın gövdeli sapı olan çekiç var. Çekicinin tam vurma yerinde de bir büyük bir örs var. Çekicinin arka koyu renkli sapının uç kısmında da bir su değirmeni çarkı var. Şimdi çark döndükçe, kamı çekicinin sapına basınca çekiç kalkıyor. Sonra bütün ağırlığı ile örsün üzerine düşüyor, bu böyle devam ediyor. İşte endüstri devrimi böyle başladı demişler. Sembolik bir anlatım. Ama şu var sıcak kan enerjisi yerine tabiatın enerjisini kullanmak. Yani hala hayvanın çektiği araç kullanılsaydı, yük hayvanlarla taşınırsaydı veya bizzat örsle kol gücüyle çekiçle vurulsaydı sanayi olur muydu? Olmazdı. İşte biz bunu nasıl atladık, biz bunu niye görmedik diye hayıflandım. Çünkü bu ülkede de su değirmeni de var, yel değirmeni de var. Neden su değirmeni ile sadece buğday öğüttük de çekiçle dövme işini yapmadık diye ona hayıflandım mesela.

Bilimsel olarak tabii çalışmaları daha zengindir. Mesela benim ilk gittiğim Viyana Hukuk Fakültesinin Kütüphanesi oldukça zengin açık kütüphane idi. O sıralar bizde açık kütüphane yoktu. Yani gidiyorsun kendi aradığın eser zaten belli eserler, hangi rafta olduğunu biliyorsun, alıyorsun, okuyorsun, çalışıyorsun. İlke şu; alıp çalışacaksın bulduğun kitap dergi neyse, aldığın yere değil, bulunduğun yere bırak. Kitabı götürüp rafa koyma. Çünkü yanlış koyabilirsiniz. Bu tür şeyler kitap numarasına göre. Görevliler daha sonra akşam toplayıp götürüp yerine yerleştiriyor.

Kitaplarda şunu gördüm ben çok sayıda, o zamanlar işte fotokopilik şimdiki gibi değil, şimdi biraz daha ileri safhada. Fotokopisi çekilerek raflara konulmuş kitapların olduğunu gördüm. Yani Almanca kitaplar, İngilizce kitaplar olduğunu gördüm. Bu konu önemliydi o kitaplar arasında hatta Almanya'da yapılan, bir Türk tarafından yapılan bir doktora tezini de gördüm. Doktora tezinin konusu Almanya'da Türklerin entegrasyonu idi. Konuyla ilgili bir Türk tarafından hazırlanmış doktora tezi bu. Şöyle içindekilere baktım, birkaç yeri de okudum. O kadar basit konuları işlenmiş ki bunu da tez olarak kabul etmişler. Mesela Türk halkının günlük yaşantısı ve bu günlük yaşantısında maddi ve manevi unsurlar nelerdir? Ama dikkat et, farklılaşmayı ortaya koyan şeyleri anlatıyor. Uzun uzun anlatmış. Boy abdesti ile namaz abdestini anlatıyor. Kimlerin boy abdesti aldığını, kimlerin almadığını, hangi inanç grubunun boy abdestini aldığını, hangisinin almadığını. Bir kaynak da yok. Tevatür, halk arasındaki konuşulan alelade bilgiler işte. Hani derler ya şunlar boy abdesti almaz gibi bilgiler. Peki, bunu niye yapıyorlar? İşte Türklerin acaba entegrasyonu mu yoksa parçalanması mı diye şüphe ettim.

Hobilerim, Gezme Alışkanlıklarım

İçimde heves, iki şekilde hep planları erteledim. Mesela okumalarda önce Türk romanlarını okuyayım, ondan sonra klasiklere, batı klasiklerine geçiyim dedim. Orada bir hata yaptım. Geziyle ilgili olarak işin gerçeği, dedim ya benim hayatımda hayatımın seyrini belirleyen fakirliğim. Çok içimden geliyor gezmek ama halen gezemiyorum, sınırlı. Mesela işte memlekete gidip geliyoruz ya işte bir yer. Yazlık edindik, oraya gidip geliyoruz. Hâlbuki Türkiye'nin çok güzel cennet gibi yerleri var, ama ben görmedim ki bu cennet vatani. Benim gezilerim biraz da tesadüf, bir iş dolayısıyla gittiğimiz mesela yerler. Bartın tarafına gittim bir iş dolayısıyla hâlbuki iş ile gezme aynı değil. Yine Erzurum'a, Kars'a Ardahan'a Antakya'ya Diyarbakır'a Urfa'ya, gittim. Böyle kısa kısa süreli iş gezileri. Gezi bile denemez. O tür şeyler yok ama mesela işte Mardin, Urfa o çevreleri çok tarihin en eski çağlardan bu yana değerli bir görsel yapıya sahip olduğu, bilinmesinde fayda olacak kültürel değerler olduğu söyleniyor. Bunları sadece belgeselerde vesairede görüyoruz. Yani mesela İstanbul'a her gittiğimde bir müze gezmeyi hedefliyorum. İstanbul'a gidildiğinde eğer gezilmediyse bir arkeoloji müzesi mutlaka gezilmeli. En son gidişimde de Yerebatan Sarayı'nı gezdim. Bunları yapıyorum.

Yurt dışında, resmi geziler kapsamında İspanya'ya gittim, Cezayir'e gittim. Ondan sonra Paris'e gittim. Azerbaycan'a bilimsel bir çalışma dolayısıyla gittim Bakü'ye. Üniversitedeki görev sırasında rektör ile birlikte Balkan gezilerini yaptık, Arnavutluk'a gittik. Hatta o sırada bir arkadaşımız, birkaç arkadaş vardı. Biz Rıza Beyle birlikte paçaları sıvayıp Adriyatik'te denize yürüdük. Böyle hedef de Çin'de yürümekti onu gerçekleştiremedik fakat Kırgızistan'a gittim. Issık gölde aynı şeyi yaptım. Son ziyaretlerimde işte

Özbekistan, Taşkent, Buhara oraları özellikle Buhara, Semerkant tabi gezilecek görülecek yerleri bir rehber eşliğinde gördüm. Tataristan başkenti Kazan'a gittim. Ne yazık ki Kazan çok bilinmiyor, Tataristan bir medeniyet merkezi ve biz Türkler açısından da başta Cumhuriyetle birlikte Türkiye'de oluşan Türkçülük bilincinin merkezleridir. Oradan gelen bilim adamları. Mesela Sadri Maksudi, mesela Yusuf Akçura, Ağaoğlu Ahmet, Hüseyinzade Ali bey. Bunlar hep o çevreden gelen insanlardır. Çok zevk aldım. Tataristan aslında Özbekistan gibi, Türkmenistan gibi bağımsız olabilme niteliğinde iken bunu kaybetti. Şimdi Sovyetler iyice Rus. Daha doğrusu şu andaki Rusya Federasyonu her ne kadar orada bir Tataristan Özerk Cumhuriyeti varsa da aynen Sovyetler Birliği döneminde gibi. Dönüştü maalesef böyle bir durum ortaya çıktı. Oralara gittim.

Balkan gezisi, iki defa Balkan gezisi yaptım. Bulgaristan'dan çıktık böyle bir tur atarak Yunanistan'dan Türkiye'ye girdik. Mesela o gittiğim dönemde Bulgaristan'ı vadilerinden geçtik. Tesadüf otobüsümüz yanlış bir güzergâha girdi. Bütün Bulgaristan'ı boydan boya geçtik. Bomboş araziler ve çok bitik yapılar. Şunu düşündüm ya bizim müteşebbisler buralara gelseler çiftlik kursalar. Kiralasalara satın alamazsın da. Ne kadar güzel olur diye düşündüm. Bir Suriye gezisi yaptım o da çok değerliydi, Şam, hele Halep müthiş, tabi savaştan önce ilişkilerin bozulmadığı dönemde gittim, Türkçe konuştuk. Çok enteresan bilgiler de edindim. Mesele Şam müzesini gezmemiz gerekiyor, bunu gezemedik. Orada Şam'da Hz. Hüseyin'in sandukası, sadece başı oluyor. Yezit getirtmiş oraya koymuş, bir gümüş sanduka, onu gördüm. Bir şey çok böyle duygulandırdı beni. Biz geldik şöyle kenara çekilmişti. Muhtemelen İran Azerbaycan'ından bir grup geldi, Türk bunlar. Biri gelip sandukaya bir sarılıp ağlayışı var, bir ağladı bir ağladı, ben niye ağlamıyorum diye hicap duydum.

Halep Çarşısı İstanbul'daki kapalı çarşı gibi bir yer orayı gezdim. Türkçe konuşarak ve Türk parasıyla alışveriş ederek, bak nereden nereye geldik? Bu çok olumsuz bir şey biliyor musunuz? Antep'ten Halep'e gidiş gelişte karşılıklı Halep'ten de Antep'e mal götürüp getirilirdi. Eskiden bunlar yapılırdı. Bu değil Antep'ten de mal geliyor. Halep'ten de mal gidiyor. Böyle bir şeyler varmış, ilişkiler çevresi varmış.

İspanya, Cezayir oraları gördüm. İspanya'da da tabi her tarafı maalesef göremedim. Kurtuba'yı falan göremedim. Madrid'de müthiş bir resim müzesi Goya Müzesi ama çok fazla gezemedik. Oradan Cezayir'e geçmiştik. Cezayir'in bir Oran şehri var. Bizdeki Ankara Oran semtinin adı bir kısaltma ama Cezayir'deki adı gerçekten Oran olan yeri görmüştük. O Oran bölgesinde Kartaca döneminden kalan, kalıntılar hele bir yer vardı, bize gösterdiler.

Şu anlatacaklarıma seyahat denir mi bilmem. Ben ve eşim 2015 yılında hac ibadeti için Mekke ve Medine'ye gittik, yüz sürdük hacı olduk. Bir de Türkistan hacılığım var, Moğolistan'da Ötüken'de Bilge Kağan ile Kül Tigin anıtına, Bilge Tonyukuk anıtına elimle, gözümle, kalbimle dokundum, Kırgızistan'da Issık gölde elimi yüzümü yıkadım, böylece Türkistan Hacısı da oldum.

Çok arzu ediyorum ama yaşım ilerledi. Artık zorlaştı benim için. Sibiryâ bölgesi Sibir Türklerini Tuva'yı ondan sonra Altayları. Oralar için bir program oluşturabilsem ya da oluşan bir program olsa da eklensem diye arzu ediyorum.

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN / Ankara - 30.12.2024